

Täysistunto

Keskiviikko 5.4.2017 klo 14.00—15.42

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi vankeuslain, tutkintavankeuslain ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 263/2016 vp

Valiokunnan mietintö LaVM 4/2017 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Maria Lohela: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö LaVM 4/2017 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Keskustelu

14.53 **Antero Laukkanen kd:** Arvoisa rouva puhemies! Tässä esityksessä, josta on valmistunut mielestäni varsin laadukas mietintö, jossa teimme paljon yhteistyötä, kuuntelimme paljon asiantuntijoita ja keskustelimme, keskeiset muutoksethan liittyvät vangeille maksettavaan käyttörahaan, toimintarahaan ja palkkaan, siihen, miten vanki voisi vankilassaoloaikansa aikana ansaita pientä käyttörahaa ja miten tämä järjestelmä olisi tätä vangin toimeliaisuutta tukeva ja vahvistava.

Vankien taloudellisia etuuksia koskeva järjestelmä on nykyisin varsin monimutkainen, sillä se perustuu useisiin palkka- ja toimintarahuokkiin, joiden perusteet eivät ole yksiselitteiset ja selkeät, ja sen takia tässä esityksessä niitä nyt selkeytetään.

Oikeastaan kaksi asiaa nostan täältä keskusteluun.

Tämä käyttörahan pienuus huomioon ottaen valiokuntaa puhuttivat todella paljon nämä puheluiden kalliit hinnat, joita näissä suljetuissa laitoksissa peritään. Kuulemisessa kävi ilmi, että tämä johtuu erityisesti siitä, että vankipuhelinjärjestelmä uudistettiin vuonna 2014. Kun se otettiin käyttöön, niin tähän järjestelmä uudistukseen liittyi se, että nämä puhelujen hinnat nousivat todella paljon. Tämä on sillä tavalla vähän ongelmallista, että jos vankilaa uudistetaan, niin maksajaksi joutuu vanki, ja tämä oli meistä mielenkiintoinen ajatus. Jos tämän aivan käytännönläheisesti rautalangasta selkokielelle vääntää, ei voi olla niin, että jos vankilan keittiössä kokin palkka nousee, niin vangin ateria pienenee. Ja tässä on vähän sama tilanne, että tämä on erittäin hassua ja omituista, ja sen takia valiokunta tästä kirjasi hyvin selkeästi, että tämä asia pitäisi muuttaa, kun seuraavan kerran kilpailutetaan nämä puhelimien käyttömaksut.

Sitten toinen, josta käytiin keskustelua, oli vankien sitominen. Perustuslakivaliokunta antoi siitä lausunnon, ja kävi ilmi, että sellaisena kuin hallitus oli sitä esittänyt, se ei toiminut, ja sen takia ne pykälät sieltä poistettiin. En käy tässä niitä kertaamaan ja lukemaan tätä sisältöä, ehkä varapuheenjohtaja Biaudet tulee enemmän puhumaan tästä. Totean vain sen, että tämä meidän ihmisoikeusperustainen lainsäädäntömme toimii tässä hyvin. Vaikka aja-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 35/2017 vp

tellaan, että tämä vankien sitominen olisi ollut tietyllä tavalla kuljetusten aikana hyvä yhtenäistää ja tehdä yksinkertaiseksi, niin kuitenkin siellä tulevat sitten nämä yksilön oikeudet, että ketä voidaan missäkin tilanteessa ja millä perusteella sitoa. Kävi ilmi, että perustuslain näkökulmasta jokaisen kohdalla pitää erikseen ratkaista, mitä sen kuljetuksen aikana tehdään. Minusta tämä, että ihmisoikeudet tässä tulivat nyt selkeästi näkyviin, ne toimivat, niitä valvotaan ja niistä pidetään huolta, on prosessina tärkeä.

14.57 Ben Zyskowitz kok: Arvoisa puhemies! Arvoiset kansanedustajat! On helppo jatkaa siitä, mihin edustaja Laukkanen lopetti. Hän nimittäin totesi, että tämä ihmisoikeusvalvonta esimerkiksi tässä tapauksessa osoitti, miten järjestelmämme toimii hyvin. Minulle se nimittäin osoitti, että järjestelmämme toimii hyvin huonosti.

Mistä tässä asiassa on kyse? Eduskunta hyväksyi yksimielisesti lakivaliokunnan ehdotaman lausuman ja lausui seuraavaa: "Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy kiireellisesti valmistelemaan lainsäädäntömuutoksia, joilla vankikuljetusten turvallisuus voidaan taata nykyistä paremmin." Ja asiasta antamassaan mietinnössä, 17/2014, lakivaliokunta piti ongelmallisena sitä, ettei lainsäädäntö mahdollista kuljetettavien vankien sitomisesta päättämistä kuljetuskohtaisesti. Lakivaliokunta piti välttämättömänä, että hallitus jatkaa sellaisen säännöksen valmistelua, jonka avulla vankikuljetusten turvallisuus voitaisiin nykyistä paremmin taata. Valiokunnan mukaan relevantteja näkökohtia säännöksessä voisivat olla muun muassa kuljetettavien vankien määrä ja kuljetusolosuhteet. Kaupunkialueella kuljetuksessa käytettyjen autojen nopeus on alhainen ja autot joutuvat pysähtelemään, mikä kasvattaa vangin karkaamisvaaraa, joka saattaa siten aiheuttaa vaaraa turvallisuudelle. Eli lakivaliokunta käsitteli vankeuslainsäädäntöä, totesi epäkohdan tietyissä tilanteissa, ja vaikka se olisi muiden vankien turvallisuuden ja henkilökunnan turvallisuuden kannalta välttämätöntä, niin ei voida laittaa edes lyhytaikaisesti kaikille siinä samassa vankikuljetuksessa oleville vangeille käsiraudoja. Lakivaliokunta ja eduskunta edellyttivät, että hallitus tuo tähän liittyvän korjausehdotuksen.

No, hallitus sitten näin menetteli, ja hallituksen esityksen sivulta 50 löytyi sitten tämän mukainen momentti, joka kuului näin — tai sanotaan ensin, että 1 momentissa oli tuotu esiin nämä perusedellytykset yksittäisen harkinnan kohdalla eli karkaamisen estäminen ja väkivaltainen käyttäytyminen, mutta sitten esitettiin lisättäväksi 2 momentti, joka kuuluisi näin:

"Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, lyhytaikaisen kuljetuksen ajaksi kaikki samassa ajoneuvossa kuljetettavat vangit voidaan sitoa" — ja sitten tarkkana — "jos se on välttämätöntä vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi tai kuljetuksen turvallisuuden säilyttämiseksi kuljetettavien suuren määrän, poikkeuksellisten liikenneolosuhteiden tai muun näihin rinnastettavan syyn vuoksi. Sitomista ei saa jatkaa pitempään kuin on välttämätöntä."

No, tämä ainakin minulle kuulostaa hyvin järkeenkäyvältä. Eduskunta toivoi ja hallitus esitti, että jotta voidaan suojella kuljetuksen turvallisuutta, henkilöiden turvallisuutta, niin voidaan poikkeuksellisesti tämän säädöksen nojalla lyhytaikaisesti laittaa kaikille kuljetettaville vangeille käsiraudat.

Sen jälkeen tämä esitys lähti lausunnolle eduskunnan perustuslakivaliokuntaan ja perustuslakivaliokunta katsoi, että tämä säädös on Suomen perustuslain vastainen. Voi hellanlettas sentään, että mennään niille vangeille laittamaan käsiraudat, jos se on välttämätöntä sen kuljetuksen turvaamiseksi, vankien turvaamiseksi, henkilökunnan turvaamiseksi — ei

Pöytäkirjan asiakohta PTK 35/2017 vp

tällaista saa tehdä, Suomen perustuslaki kieltää tällaisen. Näin päätyi eduskunnan perustuslakivaliokunta ajattelemaan, ja niin kuin edustaja Laukkasen puheenvuoro äsken osoitti, me kansanedustajat ajattelemme, että no, kai siellä perustuslaissa sitten on sellainen pykälä, joka tämän kieltää, tai kai tämä tulkinta sitten on se ainoa mahdollinen oikeudellisesti perusteltu tulkinta tässä tulkintatilanteessa.

No, näinhän ei tietystikään ole. Kun minä katson, keitä lakivaliokunnassa on ollut kuultavana näistä asiantuntijoista, ja tunnistan nämä vanhat ystäväni erittäin tiukoiksi perustuslain tulkitsijoiksi ja varsinkin syytettyjen vankien, rikollisten oikeuksien ylитоittajiksi, niin en ollenkaan ihmettele, että yksimielinen perustuslakivaliokunta on päätenyt siihen, että ei sitä nyt saa mennä laittamaan käsirautoja, jos se on välttämätöntä vankien turvallisuuden takaamiseksi, sen kuljetuksen turvallisuuden takaamiseksi väliaikaisesti, lyhytaikaisesti ja sitomisesta pitää välittömästi luopua — miten täällä sanottiin — kun se ei ole enää välttämätöntä. Luen uudestaan: "Sitomista ei saa jatkaa pitempään kuin on välttämätöntä." Tässä sitä nyt ollaan.

Minä haluan nyt kuulla perustuslakivaliokunnan jäseniltä, millä te perustelette tätä. Jos täällä ei ole ketään perustuslakivaliokunnan jäsentä tätä vastausta antamaan, niin esitän, että asia laitetaan pöydälle johonkin lähiaikojen istuntoon, jotta kuulemme jonkun perustuslakivaliokunnan jäsenen kertovan, miksi se on vastoin perustuslakia, että meillä vankikuljetuksessa, jossa on useita vankeja — on vaarallisempia vankeja ja vähemmän vaarallisia vankeja, niitä on samassa kuljetuksessa monia, ja heitä viedään esimerkiksi oikeudenkäyntiin — vangeille ei saa laittaa käsirautoja tämän esityksen mukaisesti poikkeuksellisesti kaikille, jos se on välttämätöntä turvallisuuden varmistamiseksi.

Luen vielä tämän hallituksen esittämän momentin: [Eva Biaudet'n välihuuto] "Sen esitämättä, mitä 1 momentissa säädetään, lyhytaikaisen" — siis lyhytaikaisen — "kuljetuksen ajaksi kaikki samassa ajoneuvossa kuljetettavat vangit voidaan sitoa, jos se on välttämätöntä vangen tai muun henkilön" — siis vangen tai muun henkilön, esimerkiksi vangen vartijan — "turvallisuuden suojelemiseksi tai kuljetuksen turvallisuuden säilyttämiseksi kuljetettavien suuren määrän" — siis pitää olla tällainen edellytys — "poikkeuksellisten liikenneolosuhteiden tai muun näihin rinnastettavan syyn vuoksi."

Minä olen aikaisemminkin, niin kuin ilmeisesti edustaja Biaudet'n välihuudosta, josta en saanut selvää, voi päätellä, arvostellut näitä perustuslakiasiantuntijoita ja heidän johdolla tehtyjä ylituikkoja perustuslakivaliokunnan tulkintoja. Mutta onhan tämä nyt järjetöntä. Tämä on järjetöntä. On Suomen perustuslain vastaista heidän mukaansa, siis perustuslakivaliokunnan mukaan, laittaa vangeille käsiraudat, jos se on — ja luen tämän pykälän vielä kerran, kunhan löydän sen täältä, sivu 50: "... jos se on välttämätöntä" — siis välttämätöntä, ei tarpeellista, vaan välttämätöntä — "vangen tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi tai kuljetuksen turvallisuuden säilyttämiseksi kuljetettavien suuren määrän, poikkeuksellisten liikenneolosuhteiden tai muun näihin rinnastettavan syyn vuoksi. Sitomista ei saa jatkaa pitempään kuin on välttämätöntä." Minä en käsitä ollenkaan enää. Minkä maan parlamentissa minä olen? Ja kuka täällä säätää lait? Eduskunnan perustuslakivaliokunnan kuulemat muutamat ylikiihkeiden, tiukkojen tulkintojen kannattajaprofessorit vai Suomen eduskunta? [Eva Biaudet: Kuka puhuu?] Todellakaan en käsitä ollenkaan.

En ole sitä mieltä, että se, että ihminen on joutunut vankilaan tai tutkintavankeuteen, veisi häneltä kaikki oikeudet, [Eva Biaudet: Aijaa!] ei tietystikään. — Edustaja Biaudet, kun jatkatte oikeustieteen opintojanne, niin tulette huomaamaan, että nykyinen oikeustiede läh-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 35/2017 vp

tee siitä, että se, että ihminen joutuu vankilaan, ei tarkoita, että hänen oikeutensa, normaalit oikeutensa, perusoikeutensa loppuisivat. [Eva Biaudet: Olen lukenut kaikki rikosoikeudet!] — Olette suorittanut? No hyvä! [Eva Biaudet: Ja prosessin myös!] — Ja prosessin, no sitten tiedättekkin, että se ei tarkoita sitä. [Eva Biaudet: Puuttuu vain gradu!]

Sellainen ajattelu, että me voimme ottaa kaverin telkien taakse, pitää häntä vangittuna — hän on vankilassa, hänen oikeuksiaan on rajoitettu, hän on vanki — mutta sitten kun häntä kuljetetaan esimerkiksi oikeudenkäyntiin, niin jopa tilanteessa, jossa on välttämätöntä muiden vankien turvallisuuden vuoksi, vanginvartijoiden turvallisuuden vuoksi laittaa hänelle käsiraudat lyhytaikaisesti kuljetuksen ajaksi, se on vastoin meidän perustuslakiamme — hei, haloo, tämä on aivan järjetöntä. On perustuslain mukaista laittaa kaveri koppiin ja pitää hänet siellä. On perustuslain mukaista, että hänet on tuomittu vankeuteen tai hän on tutkintavankeudessa. Mutta on perustuslain vastaista laittaa hänelle käsiraudat lyhytaikaisen kuljetuksen ajaksi, jos se on välttämätöntä muiden ihmisten turvallisuuden takaamiseksi. Tätä mieltä on Suomen eduskunnan perustuslakivaliokunta armon vuonna 2017.

Esitän, että asia pannaan pöydälle.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Pyydän vielä, että edustaja tekee täsmällisemmän esityksen, mihin istuntoon haluatte pistää tämän pöydälle.

Herra puhemies! Riittääkö, että seuraavaan puhemiesneuvoston sopivana pitämään istuntoon, joka lähiaikoina pidetään?

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Tulkitaan, että seuraavaan täysistuntoon. — Seuraavaksi edustaja Biaudet.

[Zyskowicz pyytää edustaja Biaudet’lta anteeksi tätä koskevia puheitaan.]

15.08 Eva Biaudet r: Arvoisa puhemies! Hän ei saa anteeksi. — Tässä menee pasmat aivan sekaisin, kun edustaja Zyskowicz veti tuollaisen kiihkopuheen täällä. Mielestäni hän teki juuri sitä, mitä hän yrittää usein tehdä. Hän itse asiassa puhuu asian vierestä täysin. Kysymyshän ei ole siitä, että ei voisi koskaan sitoa, vaan kysymys on siitä, että ei voi päättää joukkokuljetuskohtaisesti vaan on päätettävä jokaisen vangin kohdalla yksilöllisesti. Tämä on se suuri ero. Ja jos hän olisi vaivautunut eikä haluaisi käyttää muiden aikaa turhaan ja vielä eduskunnan voimavaroja turhaan ja vielä ehkä eri valiokuntien aikaa turhaan, hän näkisi, että kyse on yhden vankilan käytännön haasteesta. Heillä on vanhanaikainen kalusto, he tarvitsevat yhden auton lisää. [Sari Essayah: Mikä vankila?] — Vantaan vankila. — Siinä mielessä ehkä tämä asia nyt on hiukan liioiteltu, edustaja Zyskowicz, teidän näkökulmastanne, koska teillä on niin oma agendanne tässä perustuslakivaliokuntaa vastaan kohdistuvassa hyökkäyksessä, mutta kysymyksessä oikeasti ei ole tämänkaltaista asiaa. Itse asiassa hallitushan olisi hyvin voinut tietää tämän jo etukäteen. Perustuslakivaliokunta on jo ennen sanonut, että on ihan selkeä asia, että tällaisia päätöksiä ei voi tehdä joukkokohtaisesti, ryhmäkohtaisesti, vaan ne täytyy päättää jokaisen henkilön, jokaisen vangin kohdalla erikseen. Silloin se on mahdollista, ja siinä mielessä turvallisuuteen vetoaminen johti hiukan harhaan. Myöskin perustuslakivaliokunta on lausunnossaan selvästi sanonut, että se sitominenkin voi olla terveystarve. Joutuu joskus miettimään hiukan eri intressejä ja punnitsemaan niitä ja miettimään, mikä on iso asia, mikä ei ole ja niin edelleen. Tässä kohdassa minun mielestäni, edustaja Zyskowicz, menette kyllä nyt hiukan väärään suuntaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 35/2017 vp

Minun oikean puheeni ei itse asiassa pitänyt olla ollenkaan tästä asiasta, koska ajattelin, että tämä on niin itsestään selvää. Ajattelin hiukan samoin kuin edustaja Laukkanen ottaa esille vankien tilanteen ja puhua siitä, että tämä hallituksen esitys on sinänsä varmasti erittäin hyvä ja me olemme yhdessäkin käsitelleet sitä sovussa mutta valiokunta on silti päättänyt korostaa ja nostaa esille sen todellisuuden ja sen tosiasian, että vankien käyttörahan suuruus on erittäin niukka. Sitä ei ole nostettu tai siihen ei ole tehty muutoksia kymmeneen vuoteen. Siinä mielessä jos on niin, että tämän peruskäyttörahan lisäksi pystyy saamaan siten toimintarahaa, niin se hiukan suurenee. Tämä käyttöraha on noin 40—50 euroa kuukaudessa, ja sitten tällainen toimintarahaa voi olla 100—200 euroa kuukaudessa, jolloin se tilanne on ehkä aika toinen. Mutta ei ole aina vangista kiinni, voiko hän olla toiminnassa mukana. Voi olla, ettei ole löytynyt sellaista toimintaa, johon voi osallistua. Siinä mielessä tähän pitää kiinnittää huomiota tulevaisuudessa, ja on kohtuullista, että heillä on mahdollisuus saada esimerkiksi hygieniatarvikkeita ja muuta riittävästi.

Tämä korostuu vielä, kuten edustaja Laukkanen nosti esille, kun jostain syystä on tehty tällaisia puhelinjärjestelmäsopimuksia puhelimen käyttöön, joka on niin sanottu vanhanlainen lankapuhelin, ja ne ovat erittäin kalliita. Siis ne puhelut ovat moninkertaisia hinnaltaan verrattuna meidän kaikkien muiden puheluihin, ja vangit joutuvat tämän maksamaan. Jos puhuu 10 minuuttia päivässä, niin koko tämä käyttöraha voi mennä ihan hyvin vain näihin puheluihin. Mitkään tavoitteet eivät tue sitä, että vankien yhteydet omaisiinsa ja muuhun siviiliyhteiskuntaan pienenevät, vaan on tärkeää, että he pystyvät olemaan yhteydessä sukulaisiin, ystäviin ja jopa hoitamaan jotain asioita. Siinä mielessä olen erittäin iloinen, että valiokunta aika tiukasti sanoo, että viimeistään seuraavassa puhelinjärjestelmää koskevassa kilpailutuksessa — sekin on siis aika pitkä aika, koska se sopimus loppuu vasta tämän vuoden lopussa — tulee varmistua siitä, että puhelujen hinnat vangeille eivät poikkeaa merkittävästi yleisten puhelujen hintatasosta. Kaiken lisäksi myöskin herättää minussa hämmästyksiä, että tähän asiaan ei ole saatu korjausta, vaikka oikeusasiamies jo vuonna 2015 on kiinnittänyt tähän vakavaa huomiota.

Muuten mielestäni asia on ihan kannatettava, ja en katso, että edustaja Zyskowiczin esittämä asia on sen arvoinen, että me käyttäisimme tähän yhtään tätä enempää aikaa.

15.13 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Käsittelyssä oleva valiokunnan mietintö koskien lakia vankeuslain, tutkintavankeuslain ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta on toki ajankohtainen ja varmaan tunteita herättävä mutta minun mielestäni ei nyt ehkä kuitenkaan mikään myrsky, [Eva Biaudet: Ei!] jos nyt myrsky kuitenkin, niin vesilasissa sitten. Mutta joka tapauksessa nämä vankien asiat ovat Suomessa kyllä mielestäni ja ihan oikeastikin sen kuulemisen perusteella, mitä perustuslakivaliokunta kävi, vähintään hyvällä tasolla.

Se, mistä keskusteltiin, totta kai, ja mihin edustaja Zyskowicz kiinnitti ansiokkaasti huomiota, on se, onko vankien sitominen tai käytännössä siis käsirautojen käyttäminen kuljetusten aikana mahdollista. Oikeastaan tästä pykälästä kuultiin asiantuntijoita ja käytiin pitkä keskustelu, ja oikeastaan tähän koskee vain niitä niin sanottuja tutkintavankiloita, kun vanki, joka on vangittu rikoksesta epäiltynä, sitten viedään tuomioistuimeen. Vantaan vankilaa, aivan kuten edustaja Biaudet puheessaan mainitsi, tämä lähinnä koskee, totta kai muitakin vankiloita mutta Vantaan vankilaa lähinnä, ja sieltä kuljetetaan sitten vangittu henkilö tuomioistuimeen tuomiolle rikoksestaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 35/2017 vp

Tässä yhteydessä nykyinen tekniikka on jo tämän lakiesityksen ohi tavallaan ajanut, koska ennenhän oli sellaisia vanginkuljetusautoja, tällaisia amerikkalaisen tyyppisiä busseja, isoja henkilöautoja tai pikkubusseja, joissa henkilöt istuivat ikään kuin normaalisti penkeillä, mutta nyt on saatu kuulemma käyttöön jo sellaiset autot, joissa jokaiselle vangille on oma loosinsa, tällainen eräänlainen häkki, jossa hän istuu omalla penkillään turvavöihin köytettynä tai hän käyttää turvavyötä, niin kuin liikenteessä olevan pitääkin käyttää tieliikennelain mukaan. Tällaista ongelmaa, että hänet tarvitsisi sitoa tiukasti käsirautoihin, jotta ei aiheudu vaaraa joko itselle tai sitten siinä samassa autossa olijoille tai mahdollisesti karkaamistilanteessa ulkopuolisille, ei enää käytännössä ole. Ainakin näissä nykyaikaisissa autoissa jokainen istuu omassa pienessä aidatussa kopissaan, josta ei pääse ulos ennen kuin vanginvartija on avannut lukon ja päästänyt henkilön ulos. Periaatteessa tämä ongelma on pitkälti poistunut, mutta on aivan erinomaista, että edustaja Zyskowiec kiinnittää huomiota siihen, että pystymme lainsäädännöllä edistämään asioiden nopeaa toimintaa mutta myös ihmisoikeuksia. Molemmat pitää tuki ottaa huomioon.

Suomessahan oikeusasiamies valvoo vankiloitten ja vankien asemaa niin, että vankien asema ja heidän olosuhteensa vankilassa ovat inhimilliset eikä rikota ihmisoikeussopimuksia. Esimerkiksi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen sopimukset ja muut kansainväliset säännöthän oikeuttavat siihen, että vanki voidaan esimerkiksi käsirautoihin laittaa kuljetuksen ajaksi. Se ei ole mitään outoa, ja siitä on ihan ennakkopäätökset Euroopan ihmisoikeustuomioistuimesta, niin että ei tässä Suomikaan ole rikkomassa mitään lakeja eikä varsinkaan kansainvälisiä sopimuksia, joten tässä voisin todeta, että kun nykyiset määrärahat on käytetty järkevästi, niin näitä vankienkuljetusautoja, osastoituja autoja, täälläkin on jo olemassa ja tämä ongelma on käytännössä poistunut. Henkilö istuu siellä mennessä, kun häntä viedään tuomioistuimeen tai sieltä pois, omassa yksiossaan siinä autossa ja lukon takana, ja sitten kun kuljetus päättyy, niin lukko avataan ja henkilö pääsee taas joko sinne tuomioistuimeen tai vankilaan takaisin, eli tämä tätä ongelmaa ei käytännössä enää ole. Varmaan jossakin puolella Suomea pieni ongelma on vielä, mutta en yhden tai kahden tapauksen takia lähtisi kyllä isoja johtopäätöksiä tekemään, koska kuitenkin parempaan suuntaan ollaan menossa.

15.17 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! On mielenkiintoista kuunnella tätä lakivaliokunnan mietinnön ja myöskin sitten perustuslakivaliokunnan lausunnon pohjalta käytyä keskustelua.

Kuitenkin näyttää olevan niin, että edustaja Laukkanen tuossa aloituspuheenvuorossaan aika hyvin summasi nämä keskeisimmät kohdat. Elikkä ensinnäkin on todella tärkeää huolehtia siitä, että tosiaankaan nämä vankiloitten puhelinjärjestelmien uudistamiset eivät voi johtaa siihen, että esimerkiksi nämä puhelujen hinnat olisivat huomattavan paljon suuremmat kuin niin sanotusti vapaudessa eläville henkilöille. Ja toinen tärkeä asia on myöskin sitten näitten erilaisten niin sanottujen työrahojen ja vastaavien tasojen selvittäminen ja tietynlainen synkronisointi, niin että se ei johda esimerkiksi siihen, että henkilö vaikkapa työtoiminnan valitsee sillä perusteella, mistä ikään kuin saa parhaita palkkaa, vaikka se ei edesauttaisi sitten sitä hänen vapautumisen jälkeistä elämäänsä.

No, sitten ehkä tästä sitomispykälästä: Edustaja Hoskonen perustuslakivaliokunnan jäsenenä minun mielestäni hyvin ansiokkaasti selvitti sitä, että Suomessa nyt on muutamia harvoja tällaisia vankiloita ja että nämä säännökset liittyvät nimenomaan näihin yksittäistapauksiin harkinnan perusteella, mikä tässä perustuslakivaliokunnan lausunnossa tuli sit-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 35/2017 vp

ten selkeästi esille. Täytyy luottaa tässä tietenkin siihen, että valiokunnassa on kuultu runsaasti asiantuntijoita ja että tämä asia on käyty perusteellisesti läpi ja että tämä ei toisaalta estä myöskään tätä muitten vankien ja myöskään sitten muitten kuljetukseen osallistuvien turvallisuusnäkökohtien huomioimista, ja se on minun mielestäni kaikkein tärkeintä. Edustaja Hoskonen tuossa kertoi, että myöskin nämä turvallisuusnäkökohdat nykyisillä, uudistetuilta kuljetusvälineillä on pystytty huomioimaan, ja tämä on minun mielestäni kaiken tämän kuljetustoiminnan lähtökohta.

15.19 Ben Zyskowicz kok: Arvoisa herra puhemies! Aivan alkuun haluan edustaja Biaudet'ltä pyytää anteeksi sitä, että naljailin hänen tutkinnostaan. Pidän edustaja Biaudet'ta paitsi erittäin pätevänä kansanedustaja myös erittäin pätevänä juristina ja pahoittelen sitä, että kiihdyksissäni tulin naljailleeksi asiasta. Se ei ollut asianmukaista, ja sitä, kuten sanottu, pyydän anteeksi.

Mutta mitä itse asiaan tulee, niin argumentti on nyt ollut sellainen sekä edustaja Biaudet'n että edustaja Hoskonen puolelta, että kun käytännössä on olemassa Vantaan vankila ja siellä on ollut joitain ongelmia ja nyt kun ne ongelmat on kuljetuskaluston kehittymisen myötä ja ehkä muutoinkin pystytty pitkälle ratkaisemaan, niin tämä ei ole ongelma. No, itse asiassa minä en kiinnittänyt niinkään huomiota näihin käytännön ongelmiin, vaan minä kiinnitin huomiota nimenomaan tähän asian periaatteelliseen puoleen. Ei perustuslakivaliokunta arvioidessaan perustuslainmukaisuutta tietystikään miettinyt, onko se Suomessa Vantaan vankila vai onko Sukevan vankila vai onko joku muu vankila, vaan perustuslakivaliokunta mietti ja sen asiantuntijat opastivat valiokuntaa miettimisessään, onko tällainen momentti, mikä tänne pykälään esitettiin lisättäväksi, Suomen perustuslain mukainen. Nyt me tiedämme, että Suomen perustuslain mukaista ei ole, että laitettaisiin samaan kuljetukseen osallistuvista vangeista kaikille käsiraudat, vaikka "se on välttämätöntä [Eva Biaudet: Yhden kohdalla!] vangin tai muun henkilön turvallisuuden suojelemiseksi tai kuljetuksen turvallisuuden säilyttämiseksi kuljetettavien suuren määrän, poikkeuksellisten liikenneolosuhteiden tai muun näihin rinnastettavan syyn vuoksi" ja vaikka "sitomista ei saa jatkaa pitempään kuin on välttämätöntä". Tämä on se kysymys, ei Sukevan vankila eikä Vantaan vankila eivätkä bussit eivätkä muut, vaan tämä on periaatteellinen kysymys: Suomen eduskunnan perustuslakivaliokunta perustuslain ylimpänä tulkitsijana on käyttänyt harkintaansa ja todennut, että yksittäisen vangin, vartijan ja muun turvallisuus painaa sen verran vähän tässä pohdiskelussa, että vaikka olisi välttämätöntä näiden turvallisuuden varmistamiseksi ja säilyttämiseksi laittaa kaikille samaan kuljetukseen tuleville vangeille käsiraudat, on perustuslain vastaista säätää, että näin voitaisiin tehdä.

Edustaja Eva Biaudet on ihan oikeassa, tässähän on juuri kyse siitä, tuleeko jokaisen vangin kohdalla erikseen todeta siinä oleva riski esimerkiksi karkaamisesta tai väkivaltaisuudesta vai voiko olla niin, että jos on välttämätöntä vangin, vartijan tai jonkun muun paikalla olevan henkilön turvallisuuden takaamiseksi, niin voitaisiin laittaa kaikille poikkeuksellisesti lyhytaikaisesti käsiraudat. Minä kauhistelen sitä, että Suomen eduskunnan perustuslakivaliokunta on päätenyt siihen, että näiden muiden vankien ja vanginvartijoiden turvallisuus ei paina riittävästi, jotta tämä voitaisiin katsoa perustuslain mukaiseksi. Minusta se on kauhistuttavaa. Onko tärkeämpää se, että se yksittäinen vanki, jonka kohdalla yksilöllinen harkinta ei johtaisi käsirautoihin, välttyy näiltä käsiraudoilta, kuin se, että otettaisiin huomioon välitön uhka tai katsottaisiin, että se on välttämätöntä sen uhan poistamiseksi, joka kohdistuu samassa kuljetuksessa oleviin vankeihin ja vartijoihin? Siis tämä tulkin-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 35/2017 vp

ta ja harkinta ja punninta on nyt perustuslakivaliokunnassa tehty, ei koskien Vantaan vankilaa, ei sitä, onko se bussi vai kuorma-auto vai pakettiauto tai onko se Sukevan vankila. Ei sitä harkintaa ole tehty, se on käytännön asia, vaan on harkittu periaatteellisesti, painaako näiden vankien turvallisuusriski ja vartijoiden turvallisuusriski, ja jos se koetaan välttämättömäksi sen riskin pienentämiseksi, niin painaako se niin paljon, että jollekin konnalle, joka joko istuu vankilassa tai sitten on tutkintavankeudessa epäiltynä rikoksesta, voidaan laittaa käsiraudat. Ja nyt me olemme sitä mieltä, että ei paina, heidän turvallisuutensa ei paina niin paljon, että Suomen perustuslaki perustuslakivaliokunnan tulkinnan mukaan sallisi käsirautojen laittamisen kaikille samaan kuljetukseen osallistuville vangeille.

Tästä on kyse, ei Vantaan vankilan bussista. No, sitten jos mennään tähän puoleen, niin menee vielä vaikeammaksi. Perustuslakivaliokunnan jäsen Hoskonen kertoi, että se on kyllä ihan yksilönvapauksien kunnioittamista ja kaikin puolin sopivaa, että laitetaan johonkin lukittuun hikkiin — niin kuin hän sanoi. Se mies tai nainen saadaan laittaa sinne lukittuun hikkiin kuljetuksen ajaksi, ja se on teidän mielestänne hyvä juttu, mutta se, että hänelle voitaisiin laittaa käsiraudat, on perustuslain vastaista. Käsittämätöntä!

Sitten pitää sanoa tästä pöydällepanosta, että kun edustaja Hoskonen nyt kuitenkin ritarellisesti yritti puolustaa ainoana perustuslakivaliokunnan paikalla olevana jäsenenä tätä perustuslakivaliokunnan kantaa, joka olisi ollut kyllä parempi kuulla esimerkiksi valiokunnan puheenjohtaja Lapintieltä, niin vaikka edustaja Hoskonen yritys olisi oikeustieteen terminin mukaan kelvoton yritys — eli yritys oli hyvä, mutta lopputulos ei ollut kovin vakuuttava [Naurua] eikä toteuttanut oikeasti asian perustelemista tyydyttävällä tavalla — niin katson, että edustaja Hoskonen ritarellinen yritys on riittävä syy siihen, että perun tämän pöydällepanoesityksen. Ja ehkä asiaan on jonkun verran vaikuttanut sekin, että sitä ei kukaan näytä kannattavan. [Vastauspuheenvuoropyyntöjä]

Toinen varapuhemies Arto Satonen: No niin, otetaan tässä lyhyt vastauspuheenvuorokierros.

15.26 Hannu Hoskonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Lakitieteelliset opintoni ovat kovin vaatimattomat: toki metsäpuolen ja kiinteistöpuolen lakeja olen jonkun verran lukenut, mutta tätä prosessioikeutta tai rikosoikeutta en ole lukenut.

Tärkeätä tässä on minun mielestäni huomata se, että kun niitä nykyaikaisia kuljetusautoja on jo olemassa ja siellä jokaiselle vangille tai tutkintavankina olevalle henkilölle on oma varattu tilansa, joka on hänelle turvallinen — turvallisuushan on myös sitä, että jos joku siellä rupeaa riehumaan, hän ei riehumalla pääse aiheuttamaan vahinkoa toisille ihmisille, sehän siinä on se idea — jos auto ajaa vaikka metsään, niin ei kukaan pääse karkaamaan, kaikki istuvat kuitenkin turvallisesti turvavöissä ja niin edelleen. Eli tässä on kyllä myrsky vesilasissa kysymyksessä.

Kolmas asia: Kun esimerkiksi Sukevalla tai jossakin muussa vankilassa näitä hienoja autoja ei ehkä ole, niin murheellistahan siinä on se, että poliisi joutuu kuljettamaan heitä sitten mustanmaijan takapenkillä suljetussa tilassa, joka on myös turvallinen. Ei tässä ole ongelmaa. Ymmärrän tämän ihmisoikeusasian, ja edustaja Zyskowicz on siinä asiassa hyvin ansioitunut.

15.27 Eva Biaudet r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Eihän ole niin, että turvallisuutta halutaan vähentää, vaan kysymys on siitä, miten se turvallisuus voidaan turvata

Pöytäkirjan asiakohta PTK 35/2017 vp

ja miten se voidaan taata. Pitääkö se tehdä niin, että kajotaan oikeuksiin kuten yksilönvapauteen ja niin edelleen, vai voidaanko se tehdä muulla tavoin, jolloin ei tarvitse tehdä näin rankkoja toimenpiteitä — siitähän perustuslakiarvioinnissa on kysymys, ei siitä, että teidän mielestänne se olisi ollut parempi tapa tai pitääkö jostain tavasta enemmän.

Kysymys on siitä, että kun yksi henkilö aiheuttaa tämän vaaran, riittääkö, että häneen kohdistuu se, vai kohdistetaanko silloin vapautteen puuttuminen myös niihin, joilla ei ole mitään osallisuutta siihen. Mutta toki kysymys on siitä, että pitää turvata, ja on tietenkin viranomaisten, valtion ja meidän asia turvata se turvallisuus. Se on mahdollista tehdä ilman, että rikotaan näin perustavanlaatuisia oikeuksia. Eikö se nyt ole ihanteellinen ratkaisu?

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Sitten puhujalistaan.

15.28 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Lakivaliokunnan mietintö ja nyt tämä keskustelu kyllä kirvoittavat sen ajatuksen, että tätä mietintöä kannattaa ehdottomasti käyttää perusteluna toiseen asiaan, joka siellä lakivaliokunnassa on kesken, eli tämä käräjäoikeusverkoston harventaminen.

Sukevan vankila on nimittäin se vankila, jossa myös näitä tutkintavankeja on, ja Iisalmen käräjäoikeuden kanslian lakkautushan on tässä esityksessä sisällä. Monta kertaa täällä salissa on sanottu, että se on nimenomaan näistä kaikista käräjäoikeuden kanslioista se, jonka lakkauttaminen ei näilläkään näkymin ole tuomassa mitään säästöjä, johtuen siitä, että tällä hetkellä Kuopiossa ei ole tarpeeksi tiloja siihen, että sekä Varkaudesta että Iisalimesta ollaan siirtämässä jutut sinne Kuopioon ja joudutaan rakentamaan lisää, plus että Iisalmen käräjäoikeuden kanslian asiakaskunnasta valtaosa tulee Sukevalta. Tämähän tarkoittaa nyt sitä, mitä edustaja Hoskonenkin totesi. Itse en tunne asiaa tarkasti, onko Sukevalla sitten minkälaisia kuljetusautoja, mutta olen kuullut, että kun siellä aiemmin kuljetusmatkoille riitti pienempi poliisimiehitys, kun lähdettiin käymään Iisalmissa, mikä yleensä vei korkeintaan puoli päivää, niin nyt kun lähdetään ajamaan sieltä Kuopioon, joka tulee jo lähestulkoon 90 kilometrin päähän Iisalimesta ja yli 100 kilometrin päähän Sukevalta, tarvitaan koko päivä tähän kuljetukseen, tarvitaan useampi poliisimies, jolloinka nämä kustannukset entisestäänkin kasvavat.

Eliikkä nytten, kun me toteamme, että esimerkiksi tällaisissa kuljetuksissa ei voida käyttää sitä, että useampi vanki olisi yhtä aikaa tällaisessa niin sanotussa mustassamajassa ja kun ei voida perustella sitä muuten kuin yksittäistapauksen harkinnan perusteella, että näillä henkilöillä voisi olla käsiraudat, niin silloinhan tämä entisestäänkin on lisäämässä näitä kustannuksia, joita valtiolle on tulossa tästä Iisalmen käräjäoikeuden kanslian lakkauttamisesta. Näin ollen toivon, että jos täällä on vielä lakivaliokunnan henkilöitä paikalla, niin tämä mietintö otettaisiin vakavana perusteena sille, että [Puhemies koputtaa] Iisalmen käräjäoikeuden kansliaa ei lakkauteta.

15.30 Jari Myllykoski vas: Arvoisa herra puhemies! Täytyy sanoa, että oikeudelliset opinnot ovat kyllä jokseenkin vähissä, mutta enemmänkin tuolta työoikeuden puolelta on jonkinikäistä tuntemusta.

Tämä keskustelu kirvoitti kyllä minut kysymään, olenko ymmärtänyt oikein — ja toivottavasti edustaja Hoskonen voisi sitten vahvistaa tai olla vahvistamatta näkemystäni — että tässä on kuitenkin kysymys siitä, että on ryhmä, jonka yhteinen nimittäjä on tässä kohdalla vanki, ja sillä yhteisellä nimittäjällä ei voida tehdä koko joukolle yhtenäistä päätöstä il-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 35/2017 vp

man, että rikotaan ihmisen perusoikeuksia. Eli jokaisen kohdalla voidaan tehdä tämä perusoikeudellinen arviointi, jos hän on uhka, mutta mielestäni sellaisen vangin sitominen, josta asiantuntemuksella siellä vankeinhoitolaitoksessa on hänen taustansa perusteella arvioitu, että hän ei ole uhka muille vangeille, on kyllä perusteetonta — se, että hänet sidotaan sen vuoksi, että hänen yhteinen nimittäjänsä näiden muiden kanssa on vanki. Tämä antaa semmoisen mielikuvan minulle, että meillä joiltakin ihmisryhmiltä oman kulttuuri-perimänsä tai vaikkapa meillä täällä kotimaassa olevaan vähemmistöön kuulumisen vuoksi voidaan yksilönvapautta rajoittaa ilman, että sitä perustellaan sen yksittäisen yksilön osalta. Minun mielestäni, jos olen ymmärtänyt oikein, tästä on nyt kysymys, että perustuslaki ei mahdollista jonkun yhtenäisen ja yhden nimikkeen perusteella tehtäviä ratkaisuja, jotka menevät yksilön oikeuden edelle.

15.32 Ben Zyskowicz kok: Arvoisa puhemies! Kun täällä on viitattu kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin, niin tässä perustuslakivaliokunnan mietinnössä viitataan moniin kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin ja -suosituksiin, mutta se lienee selvää, että tämä hallituksen esittämä momentti, joka nyt perustuslakivaliokunnan tulkinnan mukaan on vastoin Suomen perustuslakia, ei olisi ollut vastoin mitään Suomea sitovaa ihmisoikeusvelvoitetta.

Toiseksi: Tässä edustaja Biaudet kertoi, että näin rankoilla toimilla puututaan yksilönvapauteen. No, en ole ihan varma, etteikö se olisi aika rankka toimenpide, että suljettuun hikkiin, lukittuun hikkiin, laitetaan sen kuljetuksen ajaksi. Kyllä sekin kuulostaa aika rankalta toimenpiteeltä, mutta ehkä se sitten perustuslakiasiantuntijoiden tietämän mukaan — he ovat varmasti asiantuntijoita — on yksilölle vähemmän rankka toimenpide kuin se, että hänelle laitetaan käsiraudat.

Mutta, edustaja Myllykoski, ei ole niin, että jollakin yleisellä perusteella — sillä perusteella, että olet vanki, tai sillä perusteella, että kuulut vaikkapa johonkin etniseen ryhmään, tai sillä perusteella, että olet samassa kuljetuksessa kuin joku paloittelumurhaaja tai muuten vaarallinen raikaaja — myös sinut voitaisiin laittaa käsirautoihin. Ei ole niin, vaan tässä hallituksen esityksessä oli monta edellytystä: ensinnäkin, että se on lyhytaikainen kuljetus, toiseksi, että se on samassa ajoneuvossa, mutta kolmanneksi, ja oleellisimmin, että se on välttämätöntä — siis välttämätöntä, välttämätöntä — vangin tai muun henkilön turvallisuuden takaamiseksi. Ja vielä edellytyksenä on, että tämä tilanne johtuu suuresta määrästä, poikkeuksellisista liikenneolosuhteista tai muusta näihin rinnastettavasta syystä. Ja edelleen säädettiin, että sitä ei voi jatkaa pitempään. Ymmärrän, edustaja Myllykoski, että yritätte ymmärtää parhain päin, ja se on hienoa, mutta ei ole niin, että pelkästään jollakin yleisellä perusteella [Puhemies koputtaa] voitaisiin toimia.

15.34 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Vielä lopuksi tästä asiasta omalta kohdaltani se, että perustuslakivaliokuntahan kuuli monia asiantuntijoita, kuten muun muassa apulaisoikeusasiamies Jussi Pajuojaa. Oikeusasiamieshän valvoo vankiloiden olosuhteita, että siellä vankeja kohdellaan niin kuin ihmisoikeussopimus edellyttää ja ihmisarvo yleensä edellyttää. Kuultiin myös professori Olli Mäenpäästä ja professori Kimmo Nuotiota, ja sitten professori Lavapuro antoi lausuntonsa ja professori Martin Scheinin antoi myös lausuntonsa kirjallisesti. Viime mainittu asiantuntijahan on kansainvälisesti arvostettu ihmisoikeusjuristi. Kyllä minun mielestäni tämä ihmisoikeuspuoli tässä tuli aika hyvin käsiteltyä ja myös se puoli, että kun vankia tai tutkintavankeudessa olevaa lähdetään

Pöytäkirjan asiakohta PTK 35/2017 vp

viemään jonnekin tuomioistuimen käsittelyä varten, niin kyllä hänen oikeuksistaan pidetään huoli ja otetaan huomioon myös se, että kuljetuksessa on tietenkin muitakin vankeja monessa tapauksessa, että heidänkin turvallisuudesta huolehditaan.

Pitää muistaa, että kun se kuljetus lähtee, niin eivät tietenkään ovet ole siinä autossa auki, se on jo lukittu sillä hetkellä, kun se lähtee. Siis ulko-ovet on lukittu, siitä ei pääse ulos millään. Onko sitten yhden lukon takana vai kahden lukon takana, se ei minusta ole tässä asiassa oleellista, koska kuitenkin on pidettävä huoli siitä, että ihminen viedään sinne tuomioistuimeen turvallisesti ja palautetaan sieltä omaan paikkaansa turvallisesti ja niin, että ei kenenkään muun, ulkopuolisen ihmisen turvallisuutta vaaranneta. Sehän tässä on se tehtävä. Ja kun kerran ihmisoikeustuomioistuimen ja Euroopan neuvoston ohjeet antavat tämän mahdollisuuden ja tämä pitää tehdä näin, niin minun mielestäni se on aivan oikein.

Siitä voidaan toki juridista semantiikkaa viljellä kovasti, menikö tämä nyt ihan kaikkien tyyli pisteiden mukaan, mutta kun ihminen on tehnyt rikoksen ja hänet on vangittu, niin kyllä hänen jonkun verran pitää sietää tietysti sitä epämukavuuttakin, koska onhan vankilassa olemisen vapaana olemiseen verrattuna erittäin, erittäin erilainen olosuhde kuin mihin me olemme täällä ulkopuolella tottuneet.

15.36 Ben Zyskowitz kok: Arvoisa puhemies! Ehkä tätä keskustelua ei todellakaan kannata nyt pitkään jatkaa, kaikilla meillä on kiire vaalikentille. Mutta pitkään keskustelua voitaisiin käydä siitä, että perustuslakivaliokunnan jäsenen Hoskosen mielestä vangin, jota kuljetetaan vaikka sairaalaan tai oikeudenkäyntiin tai muualle, pitää sietää se, että hänet pannaan lukittuun autoon, eikä se riitä, vaan siellä lukitussa autossa hänet pannaan, niin kuin edustaja Hoskonen käytti ilmaisua, lukittuun hikkiin. Se hänen pitää sietää.

Mutta jos hänen pitäisi sietää se, että hänelle pannaan käsiraudat, koska se on välttämättöntä muiden vankien tai muun henkilön turvallisuuden takaamiseksi, niin se on perustuslain vastaista. Sitä ei tämän vangin enää pidä sietää.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 263/2016 vp sisältyvien 1.-3. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.